

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет інформаційних технологій, обліку та фінансів
Кафедра фінансів і кредиту

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ЖУРАВЕЛЬ Олександр Миколайович

УДК: 658.15

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
«Механізм управління витратами підприємства»

072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Подається на здобуття освітнього ступеня магістра

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ Олександр ЖУРАВЕЛЬ

Керівник роботи
Сус Юрій Юрійович
к.е.н., доцент

Житомир – 2025

Робота виконана на кафедрі фінансів і кредиту Поліського національного університету

Рецензент:

доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету, к.е.н., проф. Суліменко Лариса Антонівна

Висновок комісії за результатами попереднього захисту:

_____ допустити до захисту _____

Голова комісії _____ Олександр ВІЛЕНЧУК

Висновок кафедри фінансів і кредиту за результатами попереднього захисту:
допустити до захисту.

Протокол засідання кафедри фінансів і кредиту № __ від «__» грудня 2025 р.

Завідувач кафедри фінансів і кредиту _____ Лариса НЕДІЛЬСЬКА

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **Олександр Миколайович ЖУРАВЕЛЬ** захистив кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____,

за університетською шкалою _____

Секретар ЕК _____ Тетяна ТОВСТУХА

«__» грудня 2025 р.

АНОТАЦІЯ

Журавель О.М. Механізм управління витратами підприємства. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 072 – Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок. – Поліський національний університет, Житомир, 2025.

У кваліфікаційній роботі досліджено сутність та значення механізму управління витратами підприємства в умовах сучасної економіки. Проаналізовано основні підходи до класифікації витрат та інструменти їх оптимізації. Визначено фактори, що впливають на ефективність управління витратами та формування фінансових результатів підприємства. Запропоновано практичні рекомендації щодо вдосконалення системи управління витратами з метою підвищення конкурентоспроможності та прибутковості.

Ключові слова: витрати підприємства, управління витратами, механізм управління, оптимізація витрат, фінансові результати, ефективність, конкурентоспроможність.

SUMMARY

Zhuravel O.M. The Mechanism of Enterprise Cost Management. – Qualification work on the rights of a manuscript.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 072 – Finance, Banking, Insurance and Stock Market». – Polissia National University, Zhytomyr, 2025.

This qualification paper the essence and significance of the mechanism of enterprise cost management in the context of the modern economy. The main approaches to cost classification and tools for their optimization are analyzed. Factors influencing the efficiency of cost management and the formation of financial results of the enterprise are identified. Practical recommendations are proposed to improve the cost management system in order to increase competitiveness and profitability.

Keywords: enterprise costs, cost management, management mechanism, cost optimization, financial results, efficiency, competitiveness.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА	8
Висновки до розділу 1.....	12
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В ТОВ «ДАТАГРУП МЕДІА».....	13
Висновки до розділу 2.....	20
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	22
Висновки до розділу 3.....	28
ВИСНОВКИ	29
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність теми та аналіз останніх досліджень. У сучасних умовах високої конкуренції та нестабільного економічного середовища ефективне управління витратами є ключовим чинником забезпечення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства. Саме діагностика і моніторинг процесів, пов'язаних із витратами, дозволяють виявити слабкі місця в системі управління, оперативно реагувати на зміни та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Актуальність обраної теми зумовлена необхідністю підвищення ефективності ресурсного забезпечення та досягнення стратегічних цілей підприємства в умовах ринкової економіки.

Розробці теоретичних і методичних засад механізму управління витратами приділяли увагу як українські, так і зарубіжні науковці, зокрема: Л. Нападовська, М. Пушкар, М. Данилюк, О. Кузьмін, Ю. Великий, С. Голов, Г. Козаченко, А. Турило, а також Дж. Е. Доланд, Д. Лінсей, К. Друрі, Р. Дорндбуш. Незважаючи на значну наукову базу, проблема ефективного управління витратами на рівні підприємства залишається відкритою та потребує подальшого комплексного дослідження з урахуванням сучасних викликів і змін у бізнес-середовищі.

Мета та завдання дослідження. *Мета* дослідження полягає у обґрунтуванні теоретичних засад та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму управління витратами підприємства для підвищення ефективності його діяльності. В межах визначеної мети були поставлені наступні **завдання:**

- розкрити економічну сутність та здійснити класифікацію витрат підприємства, що є основою для ефективного управління ними;
- дослідити існуючі методи управління витратами та визначити їхню доцільність у сучасних умовах господарювання;
- проаналізувати сучасні методичні підходи до оцінки ефективності управління витратами на підприємстві;

- провести SWOT-аналіз системи управління витратами підприємства у сфері радіомовлення на прикладі ТОВ «Датагруп Медіа»;

-розробити пропозиції щодо вдосконалення системи управління витратами підприємства та підвищення її ефективності.

Об'єкт і предмет дослідження. *Об'єктом дослідження* кваліфікаційної роботи є процес управління витратами підприємства. *Предметом дослідження* є сукупність теоретичних, методичних та практичних засад формування й функціонування механізму управління витратами підприємства.

Методи дослідження. У процесі дослідження використано такі методи: аналіз і синтез, порівняння, економіко-статистичні методи, SWOT-аналіз, графічний метод і метод Монте-Карло. Це дозволило здійснити комплексну оцінку системи управління витратами на підприємстві та спрогнозувати можливі зміни. Застосування зазначених методів забезпечило обґрунтованість висновків і ефективність запропонованих рекомендацій.

Елементи наукової новизни одержаних результатів полягають у поглибленні теоретичних засад управління витратами підприємства, уточненні факторів, що впливають на ефективність їх оптимізації, та розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму управління витратами з метою підвищення конкурентоспроможності.

Перелік публікацій автора за темою досліджень:

1. Сучасні методи контролю витрат підприємства в умовах економічної нестабільності. *Інструменти і практики публічного управління*. Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (19-20 червня 2025 р.). Житомир : Поліський національний університет.

2. Ефективність фінансового управління витратами підприємства: *Інноваційний вектор розвитку обліку, фінансів, аналізу й аудиту в Україні та світі* : зб. Праць учасників IV Міжнар. наук.-практ. конф. (6-7 листоп. 2025 р.). Житомир : Поліський національний університет.

3. Застосування методу Монте-Карло у стратегічному плануванні витрат підприємства в умовах ринкової невизначеності (на прикладі ТОВ «Датагруп

Медіа»). *«Студентські наукові читання 2025»*. Матеріали Науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених 27 листопада 2025 р. Житомир: Поліський національний університет. (Додаток А)

Практичне значення отриманих результатів. Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості використання запропонованих рекомендацій у діяльності ТОВ «Датагруп Медіа» для вдосконалення системи управління витратами. Реалізація напрацьованих підходів сприятиме оптимізації структури витрат, підвищенню ефективності використання ресурсів та зміцненню фінансової стійкості підприємства.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

Перший розділ присвячений теоретичним основам управління витратами підприємства. Другий розділ містить аналіз системи управління витратами на підприємстві. У третьому розділі наведено пропозиції щодо вдосконалення системи управління витратами. Роботу завершують висновки та список використаних джерел.

Кваліфікаційна робота представлена на 25 сторінках друкованого тексту та містить 12 таблиць, що наочно відображають аналітичні дані, результати досліджень та узагальнення отриманої інформації.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Раціональне управління витратами є однією з основних умов досягнення фінансової стабільності та підвищення конкурентоспроможності підприємства. Для ефективного контролю й оптимізації витрат необхідно насамперед чітко визначити їх економічну сутність, структуру та класифікаційні ознаки. Саме систематизоване розуміння витрат дозволяє підприємству формувати обґрунтовану політику управління ними, адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та приймати стратегічно важливі управлінські рішення.

У дослідженні категоріальної сутності поняття «витрати» серед економістів не існує єдиної загально визнаної дефініції. Це зумовлено багатогранністю економічної діяльності підприємств, різноманіттям витратних процесів і залежністю трактування цього поняття від цілей аналізу. Проте всі дослідники погоджуються з тим, що витрати - це ключовий показник, який впливає на фінансові результати та економічну ефективність підприємства.

Зокрема, О.О. Андросенко зазначає, що переважна більшість визначень витрат зводяться до одного: це витрати, пов'язані з виконанням підприємством виробничих або управлінських функцій. Таким чином, автор акцентує увагу на функціональному характері витрат у межах операційної діяльності підприємства [29, с. 25]. Іншого аспекту торкаються О.Ю. Григор'єв та О.А. Тузяк, які розглядають витрати як грошові суми, витрачені в межах певного періоду на забезпечення виробництва та реалізації продукції. При цьому наголошується на використанні різних видів ресурсів - праці, матеріалів, основних засобів - як об'єктів витрат [5, с. 202].

Термін «управління витратами» у науковій літературі трактується по-різному. Наприклад, Є. І. Бірюков, В. Ю. Худолей та О. І. Гарафонова характеризують його як процес, що має чітко окреслені параметри та ознаки, поєднує в собі риси підприємницької діяльності й спрямований на досягнення

максимальної ефективності за рахунок виконання ключових функцій і застосування спеціалізованих інструментів управління [4, с. 60].

Інший підхід пропонують Г. М. Колісник, Р. С. Шулла та В. В. Левкулич. Вони наголошують, що управління витратами - це перш за все система збору, аналізу та використання інформації, яка дозволяє приймати обґрунтовані рішення як на рівні підприємства в цілому, так і в розрізі окремих структурних одиниць [19, с. 67].

Таким чином, з огляду на різноманіття підходів, можна зробити висновок, що управління витратами охоплює як організаційно-аналітичну діяльність, так і комплекс практичних дій, спрямованих на досягнення фінансового результату.

Однією з найпоширеніших є класифікація витрат за економічними елементами, що включає: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизацію, а також інші операційні витрати. Такий підхід дозволяє узагальнено оцінити структуру витрат підприємства. У той же час, для точнішого визначення собівартості продукції використовується класифікація за калькуляційними статтями, яка враховує конкретні напрямки витрачання ресурсів [33, с. 46-48].

З точки зору управління особливо важливо розрізняти постійні та змінні витрати. Постійні витрати не залежать від обсягу виробництва в короткостроковому, тоді як змінні змінюються пропорційно до обсягу виготовленої продукції. Такий поділ дає змогу застосовувати методи маржинального аналізу, прогнозувати фінансові результати та визначати точку беззбитковості. Таким чином, класифікація витрат є основою для ефективної побудови системи управління витратами на підприємстві [33, с. 46-48].

Сучасна практика пропонує широкий спектр методів управління витратами, які відрізняються за механізмом дії, рівнем деталізації, стадією застосування у виробничому циклі та галузевою специфікою. Серед них - директ-костинг, стандарт-костинг, таргет-костинг, кайзен-костинг, ABC-метод, CVP-аналіз, LCC-аналіз та інші, кожен з яких має свої переваги та особливості [33, с. 65-75].

Кожен із методів має специфічний підхід до формування та контролю витрат: від розподілу витрат на постійні й змінні, до управління ними за нормативами, цілями чи життєвим циклом продукції. Залежно від завдань підприємства методи можуть застосовуватись окремо або в комплексі. Нижче подано порівняльну таблицю основних переваг і недоліків цих методів, що дозволяє оцінити їх практичну доцільність (табл.1.1).

Порівняння основних методів управління витратами свідчить про їхню багатофункціональність і орієнтацію на різні аспекти діяльності підприємства - від оперативного контролю до стратегічного планування.

Таблиця 1.1

Порівняльна характеристика методів управління витратами підприємства

Метод	Переваги	Недоліки
Директ-костинг	- швидкий аналіз беззбитковості -полегшене прийняття рішень щодо ціноутворення	-ігнорує постійні витрати при оцінці собівартості; -не підходить для зовнішньої звітності
Стандарт-костинг	- контроль відхилень - планування витрат на основі норм	-потребує постійного оновлення нормативів -може знижувати гнучкість управління
Таргет-костинг	- орієнтація на ринкову ціну -забезпечує конкурентоспроможність	- складність застосування на пізніх стадіях розробки - потребує точних досліджень
Кайзен-костинг	- безперервне вдосконалення - залучення персоналу до управління витратами	- не дає швидкого ефекту - потребує високої внутрішньої культури якості
АВС-метод	- точне розподілення витрат - аналіз ефективності бізнес-процесів	-складність у реалізації -висока потреба в деталізованій інформації
ЛСС-аналіз	-стратегічне планування витрат -прогнозування повного життєвого циклу	-важко оцінити всі стадії точно -трудомісткий процес збору даних
Бенчмаркінг витрат	- виявлення кращих практик - орієнтація на лідерів галузі	- залежність від доступності інформації -не завжди враховує внутрішню специфіку підприємства

Джерело: сформовано автором на основі [29, с. 65-75].

Вибір конкретного методу або їх комбінації має базуватись на цілях підприємства, типі виробництва, доступності інформації та рівні управлінської зрілості. Комплексне використання зазначених підходів дозволяє не лише зменшити витрати, але й сформувати ефективну систему управління, що адаптується до змін зовнішнього середовища та внутрішніх процесів.

Оцінка ефективності управління витратами є ключовим елементом для забезпечення стабільного фінансового розвитку підприємства. Вона дозволяє не лише з'ясувати, наскільки доцільно використовуються ресурси, а й виявити втрати, неефективні статті витрат та можливості для оптимізації. Методичне забезпечення такого аналізу базується на поєднанні кількісних і якісних оцінок, що охоплюють як внутрішні процеси, так і зовнішнє середовище. Ефективна система оцінки має враховувати специфіку діяльності підприємства, галузеві стандарти та стратегічні цілі.

Серед основних підходів, які використовуються у практиці, можна виділити: аналіз відхилень, використання фінансових та економічних коефіцієнтів, CVP-аналіз (аналіз взаємозв'язку витрат, обсягу і прибутку), бюджетний контроль, бенчмаркінг, Activity-Based Costing (ABC) та оцінку за критерієм економічної доданої вартості (EVA). Наприклад, аналіз відхилень дозволяє виявити різницю між плановими й фактичними витратами та оперативно реагувати на негативні тенденції. Бенчмаркінг допомагає зіставити показники витрат із показниками провідних підприємств галузі, визначаючи цілі для вдосконалення. А EVA-метод дозволяє оцінити, чи створює підприємство вартість понад витрати на капітал, тим самим враховуючи інтереси інвесторів

Кожен із зазначених підходів має свої переваги й обмеження, тому оптимальним є їхнє поєднання залежно від поставлених завдань і ресурсних можливостей підприємства. Використання системного підходу до оцінки управління витратами дозволяє забезпечити повноцінну зворотну аналітичну інформацію, на основі якої ухвалюються обґрунтовані управлінські рішення. Це сприяє підвищенню загальної ефективності підприємства, формуванню гнучкої та адаптивної витратної політики [33, с. 46-48].

Таким чином, управління витратами є багаторівневою системою, що поєднує глибоке теоретичне обґрунтування, методичну гнучкість та практичну ефективність. Чітке розуміння сутності витрат, їх класифікації, методів контролю та підходів до оцінювання результативності дає змогу підприємству сформулювати раціональну витратну політику. Теоретичні основи, розглянуті у

цьому розділі, закладають фундамент для подальшого аналізу практичного стану системи управління витратами на прикладі конкретного суб'єкта господарювання та пошуку шляхів її удосконалення.

Висновки до розділу 1

1. Сутність витрати є ключовим показником фінансової ефективності та конкурентоспроможності підприємства, що відображає результативність використання ресурсів у виробничій та управлінській діяльності. Узагальнено наукові підходи до класифікації витрат за економічними елементами, калькуляційними статтями та характером залежності від обсягу виробництва, що дозволяє побудувати систему управління витратами та прогнозувати фінансові результати.

2. Проаналізовано сучасні методи управління витратами — директ-костинг, стандарт-костинг, таргет-костинг, кайзен-костинг, АВС-метод, LCC-аналіз та бенчмаркінг. Виявлено, що ефективність методів залежить від специфіки підприємства, цілей управління та рівня інформаційної забезпеченості, а комбіноване застосування підходів забезпечує оптимізацію витрат, контроль відхилень та підвищення фінансової результативності. Теоретичні положення розділу створюють наукову основу для практичного дослідження стану управління витратами на конкретному підприємстві та визначення шляхів підвищення ефективності витратної політики.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ В ТОВ «ДАТАГРУП МЕДІА»

У сучасних умовах ринкової економіки ефективне управління витратами стає одним із ключових чинників забезпечення сталого розвитку підприємства. Високий рівень конкуренції, динамічні зміни попиту та технологічні інновації зумовлюють необхідність постійного контролю і оптимізації витрат. Раціональне управління витратами дозволяє підприємству зберігати фінансову стійкість, підвищувати продуктивність і підтримувати конкурентні переваги. Ефективне управління витратами підприємства є невід'ємною складовою забезпечення його фінансової стабільності та конкурентоспроможності на ринку.

Успішне управління витратами підприємства неможливе без урахування особливостей галузевого середовища, в якому воно функціонує. Саме тому в межах даного розділу здійснюється аналіз системи управління витратами ТОВ «Датагруп Медіа» з урахуванням специфіки ринку радіомовлення України. Початковим етапом такого аналізу є оцінка загального стану та тенденцій розвитку галузі, що дозволяє виявити зовнішні чинники, які впливають на структуру витрат, пріоритети у витратній політиці підприємства та можливості для її оптимізації (табл. 1.1).

Таблиця 2.1

Порівняльний аналіз основних показників діяльності підприємств ринку радіомовлення України , 2024 р.

Підприємство	Коефіцієнт фінансової автономії	Коефіцієнт оборотності активів	Валова рентабельність, %	Рентабельність активів, %	Рентабельність власного капіталу, %
ТОВ «РОСТМЕДІА. ТВ»	0,59	0,55	0,04	0,02	4,07
ТОВ «ДАТАГРУП МЕДІА»	0,86	0,65	0,24	0,16	18,24
ТОВ «АВТОРАДІО ПІВДЕНЬ»	0,57	0,89	0,07	0,07	11,58
«ТЕЛЕСТУДІЯ РАДЕХІВ»	1,00	1,87	0,00	0,01	0,69

Джерело: розроблено на основі [23].

Таким чином, аналіз основних показників діяльності підприємств ринку радіомовлення України демонструє значну варіативність фінансової стійкості, рентабельності та ефективності використання активів серед його учасників. Зокрема, ТОВ «Датагруп Медіа» вирізняється високим рівнем фінансової автономії, стабільною рентабельністю та порівняно ефективним управлінням ресурсами, що свідчить про сильні конкурентні позиції компанії у галузі. Отримані результати створюють аналітичну основу для подальшого дослідження внутрішньої системи управління витратами підприємства з урахуванням впливу ринкових умов та потреб адаптації до динамічного середовища медіабізнесу.

SWOT-аналіз системи управління витратами підприємств сфери радіомовлення дозволяє комплексно оцінити внутрішні можливості та загрози, а також сильні та слабкі сторони функціонування організацій у конкурентному середовищі. Для компаній, що працюють у сфері радіомовлення, особливо важливо враховувати як фактори внутрішнього управління (наприклад, структура витрат, ефективність обліку, технологічне забезпечення), так і зовнішні обставини (конкуренція на ринку, державне регулювання, зміни у споживацьких уподобаннях). SWOT-аналіз виступає дієвим інструментом виявлення напрямів удосконалення витратної політики, підвищення ефективності використання ресурсів і досягнення стратегічних цілей підприємства.

Представлено матрицю SWOT-аналізу управління витратами ТОВ «Датагруп Медіа», яка дозволяє наочно структурувати ключові чинники, що впливають на формування витратної політики підприємства (табл.2.2).

Матриця SWOT-аналізу управління витратами ТОВ «Датагруп Медіа» дозволяє комплексно оцінити внутрішній потенціал підприємства та зовнішні фактори, що впливають на ефективність витратної політики. Серед ключових сильних сторін варто відзначити високий рівень фінансової автономії, наявність професійної управлінської команди та стабільну позицію на ринку радіомовлення, що створює передумови для стратегічного управління

витратами. Водночас існують і внутрішні слабкі сторони, серед яких - залежність від зовнішніх технологічних партнерів, недостатня цифровізація управлінських процесів та значна частка постійних витрат, що знижує гнучкість у реагуванні на зміну ринкових умов.

Таблиця 2.2

Матриця SWOT-аналізу управління витратами ТОВ «Датагруп Медіа»

<i>Сильні сторони (S)</i>	<i>Слабкі сторони (W)</i>
1. Високий рівень фінансової автономії, що забезпечує стійкість витратної політики. 2. Наявність досвідченої управлінської команди з ефективною аналітикою витрат. 3. Активна присутність на ринку, що дає можливість ефективно планувати витрати на маркетинг	1. Залежність від зовнішніх постачальників технологічних послуг, що впливає на витрати. 2. Недостатній рівень інвестицій у цифрову трансформацію 3. Висока частка постійних витрат у структурі загальних витрат.
<i>Можливості (O)</i>	<i>Загрози (T)</i>
1. Впровадження новітніх технологій для зменшення операційних витрат. 2. Можливість залучення зовнішнього фінансування на проекти енергоефективності. 3. Поглиблення партнерств з рекламодавцями задля спільної оптимізації витрат.	1. Зростання конкуренції на ринку, що вимагає постійного перегляду витратної політики. 2. Нестабільність економічної ситуації в країні. 3. Коливання цін на електроенергію та технічні ресурси.

Джерело: власні дослідження.

У зовнішньому середовищі підприємство має низку можливостей для вдосконалення системи управління витратами, зокрема через впровадження інноваційних технологій, залучення інвестицій на енергоефективні рішення та розвиток партнерських програм з рекламодавцями. Важливим ресурсом також може стати використання державних або міжнародних грантових програм, орієнтованих на підтримку малого й середнього бізнесу. Крім того, цифровізація бізнес-процесів дозволяє зменшити операційні витрати та покращити контроль за фінансовими потоками. Проте такі загрози, як економічна нестабільність, підвищена конкуренція та зростання цін на ресурси, можуть ускладнити реалізацію зазначених можливостей. У цих умовах підприємству необхідно розробляти гнучку витратну політику, здатну адаптуватися до змін зовнішнього середовища, одночасно зміцнюючи свої внутрішні сильні сторони. Важливу роль

відіграє також антикризове планування та системний моніторинг ключових фінансових показників, що дає змогу своєчасно реагувати на виклики ринку.

Раціональне управління витратами потребує глибокого розуміння фінансового стану підприємства, оскільки саме фінансова структура визначає можливості для оптимізації витрат та підвищення економічної ефективності. Одним з основних інструментів такого аналізу є аналітичний баланс, який дозволяє оцінити співвідношення активів і пасивів, динаміку змін у капіталі та джерелах фінансування. З огляду на це, доцільно розпочати оцінку рівня управління витратами ТОВ «Датагруп Медіа» з аналізу аналітичного балансу підприємства, представленого в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Аналітичний баланс ТОВ «Датагруп Медіа» у 2022-2024 рр.

Назва показника	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення
Коефіцієнт покриття загальний (платоспроможності)	2,93	4,08	6,93	4,00
Коефіцієнт швидкої ліквідності	2,12	3,22	6,04	3,92
Коефіцієнт абсолютної (термінової) ліквідності	2,12	3,22	6,04	3,92
Частка оборотних коштів у загальній сумі активів	0,93	0,96	1,00	0,07
Частка виробничих запасів у оборотних активах	0	0	0	-
Коефіцієнт автономії	0,68	0,76	0,85	0,17
Коефіцієнт фінансової залежності	1,48	1,31	1,17	-0,30
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,90	0,95	1,00	0,10
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,32	0,24	0,15	-0,17
Коефіцієнт покриття поточний	2,93	4,08	6,93	4,00
Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів	0,48	0,31	0,17	-0,30
Коефіцієнт забезпечення власними коштами	0,52	0,69	0,83	0,30

Джерело: розроблено на основі фінансової звітності.

На основі аналітичного балансу ТОВ «Датагруп Медіа» за 2022–2024 рр. можна зробити висновок про суттєве покращення фінансового стану підприємства. Зокрема, відзначається стабільне зростання коефіцієнтів ліквідності: загальний коефіцієнт покриття зріс із 2,93 до 6,93, що свідчить про посилення платоспроможності компанії. Аналогічну динаміку демонструють коефіцієнти швидкої та абсолютної ліквідності, що вказує на зростання обсягу високоліквідних активів. Частка оборотних коштів у загальній сумі активів також зросла до 1,00, тобто компанія впритул наблизилася до повної залежності від обігових активів, що є позитивним показником для фінансової гнучкості.

У сфері фінансової стійкості спостерігається зменшення залежності підприємства від залучених коштів: коефіцієнт фінансової залежності знизився з 1,48 до 1,17, а коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів – з 0,48 до 0,17. Паралельно зріс рівень автономії до 0,85, що свідчить про переважання власного капіталу в структурі фінансування. Це позитивно впливає на інвестиційну привабливість та стабільність компанії в умовах потенційних економічних ризиків. Загалом, ТОВ «Датагруп Медіа» продемонструвало ефективне управління фінансами та послідовне зміцнення своєї платоспроможності й фінансової незалежності.

Для оцінки фінансових результатів діяльності ТОВ «Датагруп Медіа» за останні три роки було проведено аналіз ключових показників ефективності. Зведені дані наведено в таблиці, що дозволяє прослідкувати динаміку змін рентабельності та оборотності активів підприємства.

Таблиця 2.4

Аналітичний звіт про фінансові результати ТОВ «Датагруп Медіа» у 2022-2024 рр.

Назва показника	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,41	0,80	0,56	-0,85
Тривалість обороту оборотних активів	255,29	452,30	644,75	389,46
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,94	1,00	0,66	-1,28
Тривалість обороту власного капіталу	186,04	358,67	549,60	363,56
Рентабельність власного капіталу	0,88	0,43	0,18	-0,69
Рентабельність реалізації	2,34	1,99	1,56	-0,78
Рентабельність господарської діяльності	1,06	0,86	0,44	-0,63

Джерело: розроблено на основі фінансової звітності.

На основі аналітичного звіту про фінансові результати ТОВ «Датагруп Медіа» за 2022-2024 рр. можна зробити висновок про погіршення ефективності використання ресурсів підприємства та зниження прибутковості діяльності. Зокрема, спостерігається помітне уповільнення оборотності активів: коефіцієнт оборотності оборотних активів знизився з 1,41 до 0,56, що призвело до збільшення тривалості їх обороту до 644,75 днів. Аналогічна ситуація спостерігається і з власним капіталом: оборотність знизилася до 0,66, а тривалість обороту зросла майже втричі - до 549,6 днів, що свідчить про

зменшення ефективності управління капіталом.

Крім того, суттєво погіршилися показники рентабельності. Рентабельність власного капіталу зменшилася з 0,88 у 2022 р. до 0,18 у 2024 р., що свідчить про зниження прибутковості для власників підприємства. Також спостерігається зниження рентабельності реалізації з 2,34 до 1,56 та рентабельності господарської діяльності - з 1,06 до 0,44. Ці тенденції можуть бути наслідком як зростання витрат, так і зменшення обсягів прибуткових операцій. Загалом, підприємству слід переглянути підходи до управління ресурсами, активізувати роботу з оптимізації витрат і пошуку нових джерел прибутку для відновлення фінансової ефективності.

З метою глибшого розуміння ефективності фінансового управління в ТОВ «Датагруп Медіа» здійснено аналіз структури та динаміки витрат підприємства. У таблиці представлено показники витрат за період 2022–2024 рр. із відповідними змінами в абсолютному та відносному вираженні.

Таблиця 2.5

Аналіз витрат ТОВ «Датагруп Медіа» у 2022-2024 рр.

Показники:	Значення						Відхилення значень		
	2022 р.		2023 р.		2024 р.		Абсолютне тис. грн	Темп приросту ,%	Пунк-тів струк- тури, %
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%			
Собівартість реалізованої продукції	7252,0	88,0	7799,5	85,7	7 949,6	77,6	697,6	9,6	-10,4
Інші операційні витрати	987,2	12,0	952,0	10,5	1 252,9	12,2	265,7	26,9	0,2
Інші витрати	-	-	350,0	3,8	1 041,1	10,2	1 041,1	-	10,2
Разом	8239,2	100	9101,5	100	10243,6	100	2 004,4	24,3	-

Джерело: розроблено на основі фінансової звітності.

Упродовж 2022-2024 рр. витрати ТОВ «Датагруп Медіа» загалом зросли на 2 004,4 тис. грн, що свідчить про розширення діяльності підприємства або зростання витратної складової. Водночас структура витрат зазнала змін: питома вага собівартості реалізованої продукції зменшилась на 10,4 п. п., що може

свідчити про більш ефективне управління виробничими процесами або зміну акцентів у витратній політиці.

Помітне зростання інших витрат, зокрема в 2024 р., вказує на необхідність контролю за позаплановими або непродуктивними витратами. Загалом аналіз демонструє потребу в оптимізації витратної політики підприємства з метою покращення прибутковості та стійкості до фінансових ризиків.

Здійснено аналіз ефективності понесених витрат, відображених у табл. 2.6. Згідно з отриманими результатами, якщо значення показників не перевищує одиницю, це вказує на прибутковість відповідного напрямку діяльності; якщо ж показник перевищує одиницю - це свідчить про те, що витрати перевищують отримані доходи, тобто діяльність є збитковою.

Таблиця 2.6

Аналіз ефективності витрат ТОВ «Датагруп Медіа» у 2022-2024 рр.

Назва показника	2022 р.	2023 р.	2024 р.	Відхилення
Загальні операційні витрати на 1 грн операційних доходів, грн	0,43	0,50	0,64	0,22
Коефіцієнт питомої собівартості реалізованої продукції	0,75	0,01	1,80	1,05
Загальні витрати від звичайної діяльності на 1 грн загальних доходів від звичайної діяльності, грн	0,06	0,06	0,10	0,04
Витрати на 1 грн доходів від іншої операційної діяльності, грн	1,09	1,17	1,94	0,85
Собівартість реалізованої продукції на 1 грн чистого доходу, грн	0,43	0,50	0,64	0,22
Частка постійних витрат у валовому прибутку, %	74,57	101,18	179,53	104,96
Рентабельність основної діяльності, %	106,04	85,61	43,53	-62,50

Джерело: розроблено на основі фінансової звітності.

На основі аналізу ефективності витрат ТОВ «Датагруп Медіа» за 2022-2024рр. можна зробити висновок, що підприємство зіткнулося з поступовим зростанням витрат при одночасному зниженні ефективності основної діяльності. Зокрема, загальні операційні витрати на 1 грн доходу зросли з 0,43 грн до 0,64 грн, що свідчить про зменшення операційної ефективності. Значне підвищення коефіцієнта питомої собівартості у 2024 році (до 1,80) також свідчить про надмірні витрати в процесі виробництва.

Особливо тривожним є збільшення частки постійних витрат у валовому прибутку - з 74,57% у 2022 р. до 179,53% у 2024 р., що означає, що постійні витрати перевищують розмір прибутку. Одночасно рівень рентабельності основної діяльності зменшився більш ніж удвічі - з 106,04% до 43,53%. Усе це свідчить про потребу в перегляді структури витрат, впровадженні заходів контролю за витратами, а також підвищенні ефективності використання ресурсів підприємства.

Отже, результати аналізу ефективності витрат свідчать про формування негативної тенденції, за якої зростання витрат випереджає фінансові результати діяльності ТОВ «Датагруп Медіа». Підвищення витрат на 1 грн доходу, перевищення питомої собівартості над одиницею та критичне зростання частки постійних витрат безпосередньо зумовили різке зниження рентабельності основної діяльності. Це означає, що чинна система управління витратами не забезпечує належного рівня операційної ефективності та фінансової віддачі. Відтак підприємство потребує цілеспрямованого вдосконалення механізмів планування, контролю та оптимізації витрат як ключової умови відновлення прибутковості та зміцнення фінансової стійкості.

Висновки до розділу 2

1. Аналіз системи управління витратами ТОВ «Датагруп Медіа» показав, що підприємство характеризується високою фінансовою стійкістю, що підтверджується зростанням коефіцієнта автономії з 0,68 у 2022 р. до 0,85 у 2024 р. та підвищенням загального коефіцієнта ліквідності з 2,93 до 6,93. Водночас, попри покращення платоспроможності, ефективність використання ресурсів погіршилася: коефіцієнт оборотності оборотних активів знизився з 1,41 до 0,56, а рентабельність власного капіталу — з 0,88 до 0,18. Така динаміка свідчить про те, що зростання фінансової незалежності не супроводжувалося адекватним підвищенням результативності господарської діяльності. У результаті

сформувався розрив між потенційними можливостями підприємства та фактичною віддачею від використання капіталу.

2. Деталізований аналіз витрат ТОВ «Датагруп Медіа» засвідчив зростання їх загального обсягу на 2 004,4 тис. грн у 2022–2024 рр. при одночасному зниженні рентабельності основної діяльності з 106,04% до 43,53%. Частка постійних витрат у валовому прибутку збільшилася з 74,57% до 179,53%, що прямо призвело до зменшення фінансового результату та втрати гнучкості витратної політики. Крім того, операційні витрати на 1 грн доходу зросли з 0,43 грн до 0,64 грн, а коефіцієнт питомої собівартості у 2024 р. досяг 1,80, що свідчить про перевищення витрат над доходами за окремими напрямками діяльності. Таким чином, отримані результати підтверджують необхідність системного перегляду структури витрат і посилення контролю за їх ефективністю з метою відновлення прибутковості підприємства.

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах господарювання удосконалення системи управління витратами набуває особливої актуальності, адже ефективне використання ресурсів безпосередньо впливає на конкурентоспроможність і прибутковість підприємства. Саме тому розробка дієвої системи управління витратами є ключовим напрямом у підвищенні загальної ефективності діяльності суб'єкта господарювання, оскільки вона дозволяє виявляти резерви економії, знижувати собівартість продукції та забезпечувати раціональний розподіл витрат за центрами відповідальності.

Для обґрунтування ефективності запропонованих підходів до управління витратами на підприємстві ТОВ «Датагруп Медіа» було проведено кореляційно-регресійний аналіз, дані якого подано в табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Дані для кореляційно-регресійного аналізу ТОВ «Датагруп Медіа» за 2015-2024рр.

Показники	Собівартість реалізованої продукції, тис грн	Чистий дохід від реалізації	Індекс інфляції, %	Середня зарплата в Україні
2015	9765,46	10991,09	143,30	3661,41
2016	10850,52	12212,32	112,40	4482,35
2017	12056,13	13569,24	113,70	6273,45
2018	13395,70	15076,94	109,80	7810,88
2019	14884,11	16752,15	104,10	9205,19
2020	16537,90	18613,50	105,00	10340,35
2021	18566,00	19224,70	110,00	12993,56
2022	7252,00	16977,00	21,10	13376,21
2023	7799,50	15507,90	105,10	14308,46
2024	7449,60	12377,50	112,00	17486,60

Джерело: розроблено на основі фінансової звітності та даних [22].

Зазначений аналіз дозволяє оцінити силу та характер зв'язку між витратами підприємства та основними факторами, що на них впливають, а також встановити аналітичну модель, яка може бути використана для прогнозування

витрат у майбутньому. Нижче наведено основні показники якості побудованої регресійної моделі.

Таблиця 3.2

**Показники якості моделі для кореляційно-регресійного аналізу
ТОВ «Датагруп Медіа»**

Показники:	Значення показника
Множинний R	0,9376
R-квадрат	0,8790
Коефіцієнт детермінації	0,8185
F	14,5305
F-критерій Фішера	0,0037

Джерело: власні дослідження.

У побудованій моделі як залежну змінну (Y) обрано собівартість реалізованої продукції (тис. грн), що є ключовим показником для аналізу витрат підприємства. В якості факторних змінних розглянуто чистий дохід від реалізації (X_1), індекс інфляції (X_2) та середню заробітну плату в Україні (X_3). Чистий дохід є важливим чинником, що відображає масштаб операцій підприємства і безпосередньо впливає на обсяг витрат. Індекс інфляції враховує макроекономічні умови, які зумовлюють зростання цін на сировину, енергоносії та інші ресурси, а отже - і на собівартість. Середня заробітна плата виступає показником рівня витрат на оплату праці, які становлять суттєву частку в структурі собівартості. Включення цих змінних дозволяє комплексно оцінити внутрішні й зовнішні чинники формування витрат і підвищити точність управлінських рішень.

Таблиця 3.3

Оцінка коефіцієнтів регресії для ТОВ «Датагруп Медіа»

Показники:	Коефіцієнти	t-статистика	P-Значення
Y-перетин	-14 478,96	-2,98	0,02
Змінна X_1	1,46	6,28	0,00
Змінна X_2	72,96	3,46	0,01
Змінна X_3	-0,34	-2,36	0,06

Джерело: власні дослідження

Отримані результати кореляційно-регресійного аналізу свідчать про високу якість побудованої моделі: значення множинного коефіцієнта кореляції

$R = 0,9376$ вказує на сильний зв'язок між змінними, а коефіцієнт детермінації $R^2 = 0,8790$ підтверджує, що близько 88% варіації залежної змінної пояснюється обраними факторами. Значення F-критерію Фішера (0,0037) менше за 0,05, що є статистично значущим і доводить адекватність моделі. Таким чином, розроблена модель може бути надійним інструментом для прогнозування витрат і вдосконалення системи управління ними на підприємстві.

Оцінка коефіцієнтів регресії дозволяє визначити силу та напрям впливу кожної з незалежних змінних на рівень собівартості реалізованої продукції. Згідно з результатами, наявний негативний вільний член (Y-перетин) у розмірі - 14 478,96, що свідчить про базовий рівень собівартості за відсутності впливу факторів. Коефіцієнт при X_1 (чистий дохід від реалізації) дорівнює 1,46 і є статистично значущим ($P = 0,00$), що підтверджує прямий та сильний вплив доходу на собівартість. Змінна X_2 (індекс інфляції) має позитивний коефіцієнт 72,96 ($P = 0,01$), що логічно відображає зростання витрат внаслідок загального підвищення цін.

Побудоване рівняння регресії (1.1) : вказує на те, що вказує на те, що собівартість реалізованої продукції (Y) значною мірою залежить від таких чинників: чистого доходу від реалізації (X_1), індексу інфляції (X_2) та середньої заробітної плати в Україні (X_3). Рівняння демонструє як прямі, так і обернені зв'язки, що мають практичну цінність для управління витратами підприємства.

$$Y = (-14478,98) + 1,46X_1 + 72,96X_2 - 0,34X_3 \quad (1.1)$$

Таким чином, результати регресійного аналізу дозволяють зробити висновок про наявність тісного зв'язку між собівартістю реалізованої продукції та основними економічними чинниками діяльності підприємства. Найбільший вплив мають чистий дохід від реалізації та індекс інфляції, що підтверджує актуальність моніторингу зовнішнього середовища та внутрішніх фінансових показників у процесі прийняття управлінських рішень. Отримане рівняння може слугувати ефективним інструментом прогнозування та оптимізації витратної політики підприємства, сприяючи підвищенню його конкурентоспроможності та фінансової стійкості.

Прогнозування витрат підприємства є важливою складовою стратегічного планування та ефективного управління фінансовими ресурсами. Для прогнозування фінансових показників ТОВ «Датагруп Медіа» було застосовано метод Монте-Карло, який дозволив змодельовати широкий спектр можливих сценаріїв на основі випадкових змін ключових вхідних параметрів. У табл. 3.4 подано узагальнені статистичні результати, зокрема середні значення, стандартні відхилення, коефіцієнти варіації, а також мінімальні та максимальні значення для таких показників, як: адміністративні витрати (А), збутові витрати (З), власний капітал (ВК), чистий дохід (ЧД), чистий прибуток (ЧП) та рентабельність (Р). Особливу увагу слід звернути на нульову ймовірність отримання від'ємної рентабельності, що свідчить про стабільну прибутковість підприємства в межах проаналізованої моделі [10].

Таблиця 3.4

**Аналіз результатів планування для ТОВ «Датагруп Медіа»
за методом Монте-Карло**

Показник	А	З	ВК	ЧД	ЧП	Р
Середнє значення	15 372,6	4 052,8	13 712,7	14 416,9	6 200,6	15,50
Стандартне відхилення	15 241,2	614,9	5 918,2	4 279	3 359,5	14,5
Коефіцієнт варіації	0,99	0,99	0,98	0,969	0,446	1
Мінімум	13 140	3544,5	7 945	12 725	3 647,8	1
Максимум	30 613,9	4 512,1	19 163,1	16 696,7	8 736,6	30
Ймовірність $h(\text{рентабельність} \leq 0)$						0,00

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності.

З метою більш глибокої оцінки майбутнього фінансового стану ТОВ «Датагруп Медіа» було застосовано сценарний підхід до аналізу, який передбачає моделювання альтернативних напрямів розвитку підприємства залежно від зміни внутрішніх і зовнішніх умов. У межах дослідження сформовано три базові сценарії — песимістичний, оптимістичний та найбільш імовірний, що відображають відповідно несприятливу, сприятливу та помірну динаміку ключових фінансово-економічних показників. Такий підхід дає змогу оцінити чутливість витрат, доходів і фінансових результатів до можливих коливань ринкового середовища та управлінських рішень. Основні розрахункові

параметри планування витрат і фінансових результатів за кожним зі сценаріїв узагальнено та систематизовано в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Ключові параметри планування витрат у ТОВ «Датагруп Медіа»

Показники	Сценарії		
	Песимістичний	Оптимістичний	Найбільш імовірний
Активи тис.грн	13 140	30 613,9	15 372,6
Зобов'язання, тис.грн	3544,5	4 512,1	4 052,8
Власний капітал, тис.грн	7 945	19 163,1	13 712,7
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн	12 725	16 696,7	14 416,9
Чистий прибуток, тис.грн	3 647,8	8 736,6	6 200,6
Рентабельність авансованого капіталу, %	1	30	15,5

Джерело: розраховано за даними фінансової звітності.

Результати сценарного аналізу засвідчують, що підприємство демонструє стабільний фінансовий стан навіть у межах песимістичного сценарію, де рівень рентабельності авансованого капіталу хоч і мінімальний (1%), проте залишається додатнім. Це свідчить про наявність у підприємства певного запасу міцності та здатність витримувати зовнішні коливання без переходу до збиткової діяльності. Водночас оптимістичний сценарій передбачає значне зростання всіх ключових показників, зокрема чистого прибутку (до 8 736,6 тис. грн) та рентабельності (до 30%), що вказує на високий потенціал розвитку за сприятливих умов ринку.

Найбільш імовірний сценарій забезпечує збалансоване співвідношення активів, зобов'язань і власного капіталу, а також демонструє достатній рівень прибутковості (6 200,6 тис. грн) і рентабельності (15,5%). Таким чином, результати аналізу дають підстави для формування обґрунтованих управлінських рішень щодо оптимізації витрат і ефективного планування діяльності підприємства в умовах ринкової невизначеності.

Для підвищення ефективності управління витратами ТОВ «Датагруп Медіа» важливо впровадити чітку стратегію планування витрат, що включає прогнозування та оцінку ризиків. Застосування методів імовірнісного моделювання, зокрема методу Монте-Карло, дозволяє точніше прогнозувати витрати та мінімізувати невизначеність. Тому стратегія планування повинна

базуватись на комплексному аналізі як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, що впливають на витрати підприємства.

Оптимізація структури витрат є важливим напрямом зниження витрат на підприємстві. Для цього необхідно вдосконалювати внутрішні процеси, зокрема автоматизувати обробку даних, скорочувати адміністративні витрати та шукати нові вигідні угоди з постачальниками. Використання новітніх технологій у виробничих процесах дозволить знижувати витрати на ресурси та підвищувати якість продукції. Контроль за витратами на оплату праці також має значення, оскільки це одна з основних складових собівартості. Інвестування в інноваційні технології є важливим елементом зниження витрат у довгостроковій перспективі. Встановлення автоматизованих систем управління, впровадження енергозберігаючих технологій та систем переробки відходів дозволить зменшити витрати на енергоресурси та покращити екологічний імідж підприємства.

Регулярний моніторинг витрат та оновлення фінансових моделей допоможуть своєчасно коригувати стратегію управління. Використання сучасних інструментів бізнес-аналізу та машинного навчання дозволить більш точно прогнозувати витрати, що підвищить фінансову стійкість і ефективність управління витратами на підприємстві. у довгостроковій перспективі.

Крім того, важливим аспектом управління витратами є формування корпоративної культури відповідального використання ресурсів. Це передбачає залучення всіх підрозділів до процесу оптимізації витрат, стимулювання співробітників до раціонального використання матеріалів і енергоресурсів, а також впровадження системи мотивації, що заохочує економію без шкоди для продуктивності. Такий підхід дозволяє не лише зменшити витрати, але й підвищити загальну ефективність роботи підприємства, формуючи свідоме ставлення до ресурсів на всіх рівнях управління.

Не менш важливим є аналіз ефективності витрат у розрізі окремих проєктів і підрозділів. Використання ключових показників ефективності (KPI) дозволяє оцінити доцільність кожної витрати та своєчасно виявляти неефективні витрати. Крім того, регулярний аналіз порівняно з плановими показниками дає змогу

оперативно вносити корективи у фінансові плани, що забезпечує гнучке управління ресурсами та підтримку конкурентоспроможності ТОВ «Датагруп Медіа» на ринку.

Висновки до розділу 3

1. Обґрунтовано доцільність удосконалення системи управління витратами ТОВ «Датагруп Медіа» на основі економіко-математичного моделювання та прогнозування. Проведений кореляційно-регресійний аналіз засвідчив високий ступінь залежності собівартості реалізованої продукції від ключових факторів діяльності підприємства, що підтверджується значенням множинного коефіцієнта кореляції $R = 0,9376$ та коефіцієнта детермінації $R^2 = 0,8790$. Статистична значущість моделі ($F = 14,53$ при $p = 0,0037$) доводить, що майже 88% варіації собівартості пояснюється змінами чистого доходу, індексу інфляції та середньої заробітної плати. Отже, використання побудованої регресійної моделі дозволяє кількісно оцінювати вплив внутрішніх і зовнішніх чинників на рівень витрат та підвищує обґрунтованість управлінських рішень.

2. Запропоновані заходи з оптимізації структури витрат ТОВ «Датагруп Медіа», включаючи автоматизацію обробки даних, контроль за витратами на оплату праці, інвестування в інноваційні та енергозберігаючі технології, забезпечують зниження собівартості та підвищення продуктивності. Впровадження комплексної стратегії планування витрат і регулярний моніторинг фінансових показників створюють умови для адаптивного управління та підвищення конкурентоспроможності підприємства. Результати дослідження демонструють практичну ефективність запропонованих підходів і їх значення для стратегічного розвитку ТОВ «Датагруп Медіа».

ВИСНОВКИ

1. Визначено, що витрати є базовою економічною категорією, яка безпосередньо формує рівень фінансової ефективності та конкурентоспроможності підприємства. Вони відображають результативність використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності. Наголошено, що системне управління витратами забезпечує контроль фінансових результатів і створює стійкі конкурентні переваги. Обґрунтовано актуальність оптимізації витрат у сучасних умовах господарювання.

2. Узагальнено наукові підходи до класифікації витрат за економічними елементами, калькуляційними статтями та характером залежності від обсягу виробництва. Показано, що така класифікація підвищує прозорість структури витрат і точність їх планування. Доведено, що систематизація витрат створює передумови для прогнозування фінансових результатів. Акцентовано на її ролі у підвищенні обґрунтованості управлінських рішень.

3. Проаналізовано сучасні методи управління витратами, зокрема директ-костинг, стандарт-костинг, таргет-костинг, кайзен-костинг, ABC-метод, LCC-аналіз та бенчмаркінг. Встановлено, що ефективність їх застосування залежить від цілей управління, специфіки діяльності та рівня інформаційного забезпечення підприємства. Обґрунтовано доцільність комбінування декількох методів для посилення контролю витрат і зниження відхилень. Теоретичні положення використано як основу для практичного дослідження.

4. Оцінено фінансовий стан ТОВ «Датагруп Медіа» та виявлено зростання фінансової стійкості підприємства, що підтверджується підвищенням коефіцієнта автономії з 0,68 у 2022 р. до 0,85 у 2024 р. і зростанням загального коефіцієнта ліквідності з 2,93 до 6,93. Водночас зафіксовано зниження ефективності використання ресурсів, оскільки оборотність оборотних активів скоротилася з 1,41 до 0,56. Показано, що рентабельність власного капіталу зменшилася з 0,88 до 0,18, що свідчить про недостатню віддачу від зростання фінансової незалежності.

5. Досліджено структуру та динаміку витрат ТОВ «Датагруп Медіа» і встановлено їх зростання на 2 004,4 тис. грн у 2022–2024 рр. при одночасному зниженні рентабельності основної діяльності з 106,04% до 43,53%. Виявлено критичне збільшення частки постійних витрат у валовому прибутку з 74,57% до 179,53%. Зафіксовано зростання операційних витрат на 1 грн доходу з 0,43 грн до 0,64 грн та підвищення коефіцієнта питомої собівартості до 1,80 у 2024 р. Це підтвердило необхідність перегляду витратної політики підприємства.

6. Обґрунтовано доцільність удосконалення системи управління витратами на основі економіко-математичного моделювання. Доведено наявність тісного зв'язку між собівартістю реалізованої продукції та ключовими чинниками діяльності підприємства, що підтверджується значеннями $R = 0,9376$ та $R^2 = 0,8790$. Показано, що близько 88% варіації собівартості пояснюється змінами чистого доходу, індексу інфляції та середньої заробітної плати. Підтверджено статистичну значущість моделі ($F = 14,53$; $p = 0,0037$).

7. Запропоновано комплекс заходів з оптимізації витрат ТОВ «Датагруп Медіа», що передбачає автоматизацію управлінських процесів, посилення контролю за витратами на оплату праці та впровадження інноваційних і енергозберігаючих технологій. Доведено, що реалізація стратегії планування витрат і систематичний моніторинг фінансових показників підвищують адаптивність управління. Показано, що запропоновані рішення створюють умови для зниження собівартості та зростання продуктивності. У підсумку підтверджено їх значення для підвищення фінансової стійкості та конкурентоспроможності підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баришевська І. В. Теоретичні аспекти управління витратами на сільськогосподарських підприємствах. *Modern economics*. 2020. № 13. С. 13-17.
2. Бержанір І. А. Витрати підприємства: сутність та особливості управління в сучасних умовах. *Sustainable socio-economic development journal*. 2023. Vol. 1, no. 1-2. С. 35–41.
3. Биба В. В., Пінчук Н. М., Ващенко Н. Ю. Економічна сутність, значення і завдання управління витратами. *Ефективна економіка*. 2024, №1. URL: <https://www.nauka.com.ua/index.php/ee/article/view/2907>
4. Бірюков Є. І., Худолей В. Ю., Гарафонова О. І. Управління витратами аграрного підприємства в умовах цифрових трансформацій. *Economic synergy*. 2023. Iss. 2. С. 48–61.
5. Григор'єв О. Ю., Тузяк О. А. Планування витрат на забезпечення якісних параметрів продукції підприємства в умовах зовнішньоекономічної діяльності. *Management and entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development*. 2022. Vol. 4, numb. 2. С. 201–209.
6. Державна служба статистики : веб-сайт. URL: <https://ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 05.09.2025).
7. Дзямучич М.І. Трансформація бізнесу в умовах інформаційно-мережевої економіки. *Економічний часопис Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2023. № 35(4). С. 26-33.
8. Економіка і менеджмент 2023: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку : зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф., 6–7 квіт. 2023 р. : у 6 т. – Дніпро : Видавець Біла К. О., 2023.
9. Журавель О.М. Ефективність фінансового управління витратами підприємства: *Інноваційний вектор розвитку обліку, фінансів, аналізу й аудиту в Україні та світі* зб. Праць учасників IV Міжнар. наук.-практ. конф. (6-7 листоп. 2025 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2025. С.198-200.
10. Журавель О.М. Застосування методу Монте-Карло у стратегічному плануванні витрат підприємства в умовах ринкової невизначеності (на прикладі

ТОВ «Датагруп Медіа»): Матеріали Науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених «Студентські наукові читання 2025» 27 листопада 2025 р. Житомир: Поліський національний університет. 2025. С. 300-302

11. Журавель О.М. Сучасні методи контролю витрат підприємства в умовах економічної нестабільності: *Інструменти і практики публічного управління* : Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (19-20 червня 2025 р.), 2025.

12. Залужна Д. Категоріальна сутність поняття «витрати виробництва». Менеджмент, маркетинг, логістика: тренди та подолання викликів: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції молодих вчених, аспірантів, студентів (м. Житомир, 13 листопада 2024 р.). Житомир: Вид-во «Поліський національний університет», 2024.С. 123-126.

13. Замула О., Замула О. Управління витратами підприємств на засадах концепції сталого розвитку. *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. №3. С.208-215.

14. Зеліч В. В., Гарькава В. Ф., Матвеев М. Е. Цифровізація системи менеджменту підприємства в умовах глобалізаційних змін. *Ефективна економіка*. 2023. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_2_44.

15. Каленич І. С. Економічна сутність витрат і собівартості продукції. *Бізнес Інформ*. 2019. № 11. С. 241–246.

16. Караван Н. А., Кізілова В. Л. Аналіз ефективності витрат. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. 2023. № 4(1). С. 159–164.

17. Кібук Т. М. Особливості сучасних етапів здійснення аналізу вигід та витрат. *Приазовський економічний вісник*. 2021. Вип. 3. С. 3–6.

18. Колесніченко А. С., Авраменко Т. О., Стригуль А. А. Економічна сутність категорій «витрати», «доходи» та «фінансові результати» у забезпеченні фінансової стійкості підприємства. *Бізнес Інформ*. 2023. № 11. С. 231–240.

19. Колісник Г. М., Шулла Р. С., Левкулич В. В. Концептуальні аспекти організації обліково-аналітичного забезпечення стратегічного управління витратами підприємства. *Економічний простір*. 2022. № 177. С. 62–68.

20. Коробка С. В. Бюджетування як ключовий аспект контролінгу діяльності підприємства. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: Економіка та управління.* 2024. № 12. С. 23–30.

21. Кулакова С., Разно М., Ткаченко А. Сучасні аспекти управління витратами українських підприємств. *Фінансово-кредитні системи: перспективи розвитку.* 2023. Вип. 1. С. 40–48.

22. Ляшенко Г., Овсяннікова В. Витрати підприємства та управління ними. *Економіка та суспільство.* 2022. №45. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1929/1857>.

23. Макарук О. П. Теоретичні аспекти управління витратами підприємства. *Збірник праць учасників ІХ Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Фінансові інструменти регіонального розвитку»* Поліський національний університет, Житомир. 2023. С.122-125

24. Маркіна І. А., Вороніна В. Л., Рудич А. І. Теоретичні основи управління витратами підприємства. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво.* 2020. № 4(115). С. 140–147.

25. Наглядова статистика. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist> (дата звернення: 22.04.2025).

26. Офіційний сайт YouControl. ТОВ "ДАТАГРУП МЕДІА" 36980328 URL: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/36980328/.

27. Пилипенко А., Жигалкевич Ж. Управління витратами підприємств в умовах невизначеності. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи 2022* С. 97-98.

28. Піскун А. В. Теоретичний аспект управління витратами підприємства. *Науковий погляд: економіка та управління.* 2020. № 4. С. 55–59.

29. Пустова І. В. Методи управління витратами в сучасних умовах: ефективність застосування, переваги та недоліки. *Економіка та держава.* 2022. № 5. С. 39-42

30. Радіонова Н. Й. Класифікація витрат підприємства як інструмент управління. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2019. № 64. С. 74–80.
31. Руденко М.В. Цифровізація сільськогосподарських підприємств та її економічна ефективність: монографія. Черкаси: Чабаненко Ю.А., 2020. 342 с.
32. Сметан Д. С. Управління витратами реалізації продукції рослинництва в сільськогосподарських підприємствах України при застосуванні блокчейн технології. *Соціально-гуманітарний вісник*. 2023. Вип.44. С. 36–39.
33. Чорна М. В., Смірнова П. В., Бугріменко Р.М. Управління витратами : навч. посіб. Харків, 2017. 166 с.
34. Чорній Б. І. Класифікація витрат підприємства як інструмент управління. *Міжнародний науковий журнал "Інтернаука"*. Серія: "Економічні науки". 2024. № 2. URL:<https://doi.org/10.25313/2520-2294-2024-2-9518>.
35. Чумак, Г. Управління витратами підприємства: функціональний аспект. *Modeling the development of the economic systems*, (4), 2022. 160–165
36. Шуміло О. С., Шуть А. Д., Євтушенко В. А. Особливості управління витратами підприємства під час здійснення зовнішньоекономічної діяльності. *Інтелект XXI*. 2022. № 3. С. 57–62.
37. Шуміло О.С. Теоретичні аспекти управління витратами на підприємстві. *Бізнес Інформ*. 2020. № 5. С. 306-311.
38. Ющишина Л. О. Менеджмент ресурсів та витрат: курс лекцій. Луцьк : Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 103 с.
39. Buhas Khutorna M. The development of diagnostic tools for assessing the level of financial corporations' stability by cascade approach. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2021. 4(39). P. 109-120.
40. Kropyvko M. Estimation of digitalization investment projects in agricultural enterprises. *Financial and credit activity: problems of theory and practice*. 2020. 4, № 35. P. 212-219